

Rapport vedr. gennemførelse af Åben arkæologisk udgravning 2012

Formål med Åben arkæologisk udgravning

Med den åbne arkæologiske udgravning ved Trianglen har Københavns Museum mulighed for at øge interessen for arkæologiske udgravninger i byen og mere generelt for byens historie. Udgravningen skal styrke og skærpe museets profil som en inkluderende og involverende kulturinstitution. Da fælles åbne udgravninger ikke før har fundet sted i København er udgravningen også med til at markere museet som et eksperimenterende og åbent museum, der ser en værdi i at møde borgerne, der hvor de er og høre deres bidrag til historien.

Samarbejdspartnere

Projektet er planlagt og udviklet som et metodisk og projektudviklende samarbejde mellem Odense Bys Museer og Københavns Museum. Derudover Øbro-Jagtvej Bibliotek, Kultur Østerbro og Østerbro Lokalhistoriske Forening. I forhold til samarbejdet med OBM har det primært udmøntet sig i en række møder, hvor vi har diskuteret de muligheder og udfordringer, der er forbundet med at bruge arkæologi som bindeled mellem museum og borger. Vores projekter er meget forskellige, både i de overvejelser vi hver især har gjort os inden, og i selve udførelsen. Som afslutning på forløbet, afholder vi en dag for museer, der arbejder med projekter inden for det samme område, hvor vi skal idégenere og erfaringsudveksle. Denne dag er under udformning og vil blive afholdt enten i Odense eller København i september.

Målsætning

- Kommunikere at Københavns Museums aktiviteter er åbne for alle københavnere. At museet er til stede ude i byen, der hvor borgerne færdes.

Denne del er lykkedes meget eksemplarisk, da vi har haft besøg af alle slags mennesker: Unge, gamle, børn, voksne, uddannede og uuddannede, arbejdsløse, studerende etc. Ligeledes er målsætningen om at være til stede i byen blevet opfyldt, da folk netop er kommet forbi på vej til eller fra deres daglige bestemmelsessted. Dette er en af de ting, vi blev rost mest for, samt det faktum at det var gratis at være med, at vi havde åbent, når de havde fri og at det var de rigtige redskaber, der blev brugt til at grave med. Herunder er det vigtigt at nævne, at mange troede, at vi

havde placeret de ting i jorden, de fandt. Det var derfor en positiv overraskelse, at det hele var ægte og at det de fandt, faktisk blev fundet lige der.

- Styrke samarbejdsrelationerne til de lokale aktører – bibliotek og lokalhistorisk forening

Denne del er mindre tydelig i sit udfald. Vi har haft et fint samarbejde med Øbro-Jagtvej Bibliotek, og vil helt sikkert overveje at inddrage dem igen en anden gang. I forhold til de andre aktører har samarbejdet været mere sporadisk og præget af en række misforståelser. Dette har bl.a. udmøntet sig i, at den midterste uge, som vi havde sat af til den lokalhistoriske forening, så deres medlemmer kunne komme og grave, endte med at blive en enkelt formiddag af én time, hvor de ikke deltog, men forventede en klassisk omvisning. Dette samarbejde skal derfor defineres klart og tydeligt, hvis det skal gentages en anden gang, så vores forventninger er afstemt efter hinandens ønsker og behov.

- Kommunikere at de enkelte bydele og de erindringer, der er knyttet til bydelene og de mennesker, der befolker dem, er en del af Københavns Museums interesse- og fokusområde. Konkret for dette projekt vil især lokalsamfundet på Østerbro opleve, at museet også engagerer sig i deres del af byen. Ved at østerbroerne bliver inviteret til at bidrage med deres lokale viden, erindringer og divergerende tolkninger, er det desuden et mål, at borgerne får medejerskab til bydelens historie og fremtidige udvikling.

Denne del har fungeret godt, og ligger i forlængelse af målsætningen om at kommunikere, at museets aktiviteter er åbne for alle københavnere, og til stede i byen, hvor borgerne færdes. Vi har alle haft mange gode dialoger med forskellige borgere, både og det de har fundet, hvad det kan være, hvordan det hænger sammen med den store historie og relationen til deres egen historie og liv. Dette er understøttet af de interviews vi gennemførte med en række øbro'ere inden udgravningen gik i gang. Udtalelser og refleksioner herfra blev brugt til at forme vores grafiske materiale og skabe sammenhæng mellem museet og borgeren, historien fra stedet og den enkeltes historie/-r.

- Kommunikere at arkæologi kan skabe værdi i dagens samfund ved at involvere brugerne og skabe forbindelser mellem byens fortid og dens nutidige strukturer.

Hvorvidt denne del er opnået er svært at sige. Det er vores klare opfattelse, at de borgere der har brugt tilbuddet, har haft en positiv oplevelse og også har skabt nogle nye forbindelser mellem dem selv, historien og arkæologi. Alle dem vi har talt med har reflekteret over, hvordan historien er fysisk tilstede hele tiden – under og omkring os. Dette har helt klart betydning for, deres opfattelse af hvad arkæologi kan. Men om det konkret bliver oplevet som en *værdi i dagens samfund ved at involvere brugerne og skabe forbindelser mellem byens fortid og dens nutidige strukturer*, det kan vi ikke med sikkerhed vide.

Succeskriterier for Åben arkæologisk udgravning

- Deltagelse i udgravningerne og byvandringerne.

Dette kriterium er til fulde opfyldt. Dertil skal det bemærkes, at netop fordi vi havde åbent, når folk har fri fra arbejde og fordi vi var til stede der, hvor de alligevel færdes, var der mange, der kom forbi, blev interesserede og så vente tilbage en anden dag, hvor det passede bedre i deres program. Dette understreger væsentligheden af, at museet bør være synligt tilstede i byrummet, hvor den enkeltes hverdagsliv udfolder sig

- Foto og personlige historier fra området til Facebook og VÆGGEN

Vi har dagligt fotograferet pladsen, inkl. selve udgravningsområdet. Billederne er endnu ikke lagt ud på VÆGGEN, men det bliver gjort i løbet af sommeren. Vi har dagligt taget stemningsbilleder af deltagerne. De vil også blive lagt ud på VÆGGEN. Stort set alle børn og unge er blevet fotograferet med deres fund. Både i forbindelse med undervisning og dem, der er droppet forbi eftermiddage og i weekenderne enten enkeltvis eller i grupper. Alle fundbilleder (402) er uploadet til VÆGGEN og kan findes under Åben arkæologisk udgravning.

- Øget synlighed for museet i lokalområdet

Det er vores klare oplevelse, at museets synlighed er blevet øget betragteligt. Vi har uddelt en række fribilletter, til dem der var interesserede og alle skolebørn har fået en "Lugte-billet" med hjem, der også giver gratis adgang til museet. Desuden har vi gennem dialog med dem der deltog ofte diskuteret hvorfor det er relevant, at trække museet ud af sine faste rammer og placere det på nye steder, hvor folk færdes i deres dagligdag. Alle har været yderst positive over vores tiltag, og fra mange er vi blevet opfordret til at gentage succesen.

Specifikt for lokalområdet er det tydeligt, at østerbroerne (der bor relativt "langt" fra museet), har fået øjnene op for de udstillinger og projekter vi løbende laver. Nu bliver det spændende at se, om vi kan aflæse det i besøgsstatistikken fremover. Dertil har vi haft uanmeldte besøg af en række fritidshjem, børnehaver, vuggestuer og plejehjem fra lokalområdet. Det er vores klare indtryk, at mange af børnene efterfølgende har fået deres forældre med til udgravningen. Denne "mund-til-mund" metode er svær at regne helt med, men i alle weekenderne, har forældre fortalt os om deres børn, der begejstret har fortalt dem, om deres besøg på ÅAU med fritidshjemmet, børnehaven etc.

Proces

Begge faggrupper har været igennem en udviklingsproces, for at kunne samarbejde mod et fælles mål. I udgangspunktet var opfattelsen af mål og metode voldsomt divergerende, og til tider havde begge grupper en noget opgivende holdning til, om det kunne lykkes. Dette er til dels et spørgsmål om ressourcer: Der var ikke sat midler af til at afholde de møder, der nok var nødvendige, for at skabe en følelse af ejerskab blandt hele projektets personale. Særligt arkæologerne har udtrykt deres frustration over undervisningsdelen, hvor de ikke har følt sig jævnbyrdige med formidlingsafdelingen.

Projektet har belyst, hvor forskellige arbejdsmetoder vi bruger, hvor forskelligt vi oplever hvordan og hvorfor man lærer, hvordan man indgår i en dialog med ikke-fagfolk etc. For at minimere den frustration der kom ud af dette, ville det for eftertiden være en idé, at afsætte midler nok til, at den bagvedliggende proces rummer hele personalet.

Planlægning

Udførelse

Den konkrete udførelse af udgravningen fungerede som et samarbejde mellem arkæologer og Skoletjeneste: Vi var alle tilstede på pladsen dagligt, og kunne derfor gøre brug af hinandens fagfaglige viden, når en borger søgte svar på et bestemt spørgsmål. Samarbejdet fungerede godt, særligt fordi vi alle gik til det som et eksperiment, hvor detailplanlægningen ikke fyldte meget, men netop kunne forandres og udvikles løbende. Det kræver en del timer til evaluering undervejs, men resultatet er derfor et projekt, der er blevet tilpasset omstændighederne, brugernes evaluering (særligt af undervisningen) og personalets egne refleksioner undervejs. Eftersom formen var så fri og blev defineret løbende var graden af selvledelse stor, og dermed også følelsen af ejerskab hos den enkelte personale. Denne proces har været interessant, da vi netop startede ud med meget forskellige opfattelser af, hvad målsætningen for projektet var og hvordan vi skulle opnå den. Men det står tydeligt, at den eksperimenterende form har været den rigtige her, hvor der findes så lidt erfaring at trække på.

Produkt: Elementer i Åben arkæologisk udgravning

Vi arbejdede overordnet med fem forskellige elementer, der på forskellig vis skulle tilgodese forskellige behov og ønsker for deltagelse.

- Drop-in for alle tirsdag, onsdag og torsdag eftermiddage fra kl. 14.00 – 18.00
- Drop-in i weekender fra kl. 11.00 – 15.00, samt til Store legedag fra 10.00 – 16.00

- Undervisning af folkeskolens mellemskoletrin
- Undervisning af gymnasiernes 1.g klasser
- Nørdeforedrag hver onsdag kl. 17.00

Til alle drop-in's havde vi, ud over selve muligheden for at deltage i udgravningen, også metaldetektorer til børnene, en bunke jord og grus børn kunne grave løs i uden at skulle grave på en bestemt måde, work-shop med elementer fra Min tid, min historie (tidslinie, tidsperlekæde m.m.) og en bunker fra 2. Verdenskrig man kunne komme ned i

Produkt: Undervisning

Undervisningsdelen er udelukkende udviklet af Skoletjenesten på Københavns Museum. Vi ønskede at give eleverne mulighed for at få fingrene helt ned i historien, så de fik mulighed for at koble deres eget liv til tidligere københavnere, og dermed få et indblik i og en forståelse for tidens udfoldelse og sammenhæng. Dertil ønskede vi at lade dem arbejde tæt sammen med museets arkæologer med de rigtige redskaber, for herigennem at opnå forståelse for, dels hvad arkæologi kan og bruges til, hvordan arkæologer arbejder, hvorfor vi udfører arkæologisk arbejde, og dels lade dem gætte på hvad de kunne finde i forhold til hvad de faktisk fandt. Dette lægger sig i forlængelse af vores erfaringer fra undervisningsforløbet, Hvad rager det mig, hvor det bl.a. blev fremhævet fra elevernes side, at de gerne ville ned i udgravningen.

Overordnet har både elever og lærere været tilfredse både med det faglige udbytte og deres organisering. Begge parter har entusiastisk kastet sig ud i gravearbejdet, vask og vurdering af det fundne, trods det noget kolde vejr i den første uge. Undervejs i de tre uger er vi både af lærere, der tog imod det gratis tilbud om undervisning, og af andre, der selv kom forbi til drop-in's blevet opfordret til at gentage undervisningsforløbet.

Vi har løbende rettet forløbet til, så den tid, eleverne modtog direkte undervisning uden egen deltagelse blev forkortet. Dette kunne gøres ved at dele klasserne i tre efter den fælles introduktion, så én gruppe gik i gang med udgravning, én samlede omkring bordet med fund fra udgravningen og andre udgravninger, og én gik i bunkeren. Dette fungerede godt og var med til at aktivere dem, så tiden hvor de blot skulle lytte, blev minimeret.

Produkt: Dokumentation

Inden selve udgravningen gik i gang, havde vi en før-udstilling sat op i Øbro Svømmehal og på Øbro-Jagtvej Bibliotek. Visuelt var den udformet som drop-papers med billedmateriale fra området gennem tiden og citater fra en række Østerbro-borgere, der var blevet bedt om at forholde sig personligt til billedmaterialet. Derudover har vi løbende fotograferet pladsen, de

aktiviteter, der var i gang og lavet fundbilleder (primært af børn). Alle billeder bliver løbende uploadet til VÆGGEN, hvor de kan findes ved at søge på Åben arkæologisk udgravning og/eller Østerbro/2010-2020. Dertil havde vi en professionel fotograf tilstede, der har produceret fem, korte film. De dokumenterer hver især de fem elementer, ÅAU bestod af, og ligger både på museets hjemmeside og på VÆGGEN. Udtrykket i filmene er enkelt og ligetil - det er mødet mellem borger og arkæologi, der er det centrale. Filmene fokuserer alle på dette møde med udgangspunkt i en række overvejelser om, hvad stedet betyder for den enkelte, deres plads i historien, hvad de har fundet og hvad de tror det er. Filmene er med til at understrege, at museet ønsker at hører borgernes historier, og finder deres bidrag værdifuldt.

Antal besøgende

Mellem 2000 – 2500 besøgende på de tre uger

Opstillet succeskriterium for antal besøgende

Ikke defineret. Målsætning var at de der kom, skulle deltage i udgravningen, hvilket stort set alle gjorde. Enkelte kom forbi, blot for at kigge, men det er vores klare indtryk, at de fleste kom tilbage, når det passede bedre i deres program.

Eksempler på hvad der er opstået undervejs af udvikling og udfordringer:

- Til de mindre børn (mellemskole og nedefter) fungerer det rigtig godt med medaljer og billeder. De bliver stolte og glade, og føler helt tydeligt, at de har bidraget med et vigtigt stykke arbejde. Til de større børn har det vist sig at være meget virkningsfuldt at de bliver introduceret til hvad der allerede er fundet på pladsen (god motivation), derefter eget gravearbejde og vaskning. Til sidst bliver deres fund så indlemmet i "samlingen" på pladsen. De er med til at vurdere, datere og sortere det. Det er helt klart en vigtig faktor for dem, at deres indsats bliver taget seriøs og at de ikke bliver behandlet og talt til som mindre børn.
- En væsentlig lektie at tage med sig videre er, at gennemtænke hvordan billedmateriale, tagging, uploading til Væggen etc. skal gøres. Der har været et stort efterslæb, der ikke burde være der, da vi havde lovet de folk, der kom, at de ville kunne se deres billeder i løbet af få dage. Dertil er det væsentligt at være yderst konsekvent i, hvordan billeder fra projekt bliver delt ind i mapper, sådan at de billeder der findes i den enkelte mappe, faktisk passer til datoen m.m.